

ΟΔΗΓΙΑ 97/80/ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 15ης Δεκεμβρίου 1997

σχετικά με το θάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συμφωνία για την κοινωνική πολιτική, που είναι προσαρτημένη από πρωτόκολλο (αριθ. 14) σχετικά με την κοινωνική πολιτική, το οποίο προσαρτάται στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 2 παράγραφος 2,

την πρόταση της Επιτροπής⁽¹⁾,τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής⁽²⁾,Αποφασίζοντας, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 189 Γ της συνθήκης⁽³⁾,

Εκτιμώντας:

- (1) ότι, βάσει του πρωτοκόλλου σχετικά με την κοινωνική πολιτική που προσαρτάται στη συνθήκη, τα κράτη μέλη, πλην του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας, στο εξής αποκαλούμενα «κράτη μέλη», επιθυμούν να εφαρμόσουν τον Κοινωνικό Χάρτη του 1989, συνήψαν συμφωνία για την κοινωνική πολιτική·
- (2) ότι ο Κοινοτικός Χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων αναγνωρίζει τη σημασία της καταπολέμησης των διακρίσεων σε όλες τις μορφές τους, ειδικότερα εκείνων που βασίζονται στο φύλο, το χρώμα, τη φυλή, τα φρονήματα και τις πεποιθήσεις·
- (3) ότι το σημείο 16 του Κοινοτικού Χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων σχετικά με την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι «πρέπει, να ενταθούν οι ενέργειες που εξασφαλίζουν την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών, σε θέματα ιδίως πρόσβασης στην εργασία, αμοιβής, συνθηκών εργασίας, κοινωνικής προστασίας, παιδείας, επαγγελματικής εκπαίδευσης και σταδιοδρομίας»·
- (4) ότι η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 της συμφωνίας για την κοινωνική πολιτική, διαβουλεύτηκε με τους κοινωνικούς εταίρους σε κοινοτικό επίπεδο σχετικά με τους ενδεχόμενους προσανατολισμούς μιας κοινοτικής δράσης όσον αφορά το θάρος της αποδείξεως σε περιπτώσεις διακρίσεων λόγω φύλου·
- (5) ότι η Επιτροπή, κρίνοντας, έπειτα από τη διαβούλευση αυτή, ότι πρέπει να αναληφθεί κοινοτική δράση, διαβουλεύτηκε εκ νέου με τους εν λόγω κοινωνικούς εταίρους σχετικά με το περιεχόμενο της μελετώμενης πρότασης σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 3 της εν λόγω συμφωνίας· ότι αυτοί διαβίβασαν στην Επιτροπή τη γνώμη τους·
- (6) ότι, ύστερα από αυτόν το δεύτερο γύρο διαβούλευσης, οι κοινωνικοί εταίροι δεν πληροφόρησαν την Επιτροπή για την πρόθεσή τους να κινήσουν τη διαδικασία που θα μπορούσε να καταλήξει στη σύναψη συμφωνίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 της εν λόγω συμφωνίας·
- (7) ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 της εν λόγω συμφωνίας, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη έχουν ως στόχο, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας και ότι η πραγματική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών συμβάλλει στην υλοποίηση αυτού του στόχου·
- (8) ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης διατυπώθηκε στο άρθρο 119 της συνθήκης και στην οδηγία 75/117/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Φεβρουαρίου 1975, περί προσαρμογής των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών⁽⁴⁾, καθώς και στην οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας⁽⁵⁾·
- (9) ότι η οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχόνων και γαλουχουσών εργαζομένων (δέκατη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16 παράγραφος 1 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ⁽⁶⁾), συμβάλλει επίσης στην πρακτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών· ότι η εν λόγω οδηγία δεν πρέπει να θίγει τις προαναφερθείσες οδηγίες όσον αφορά την ίση μεταχείριση και ότι θα πρέπει, επομένως, οι εργαζόμενες γυναίκες τις οποίες αφορά η εν λόγω οδηγία να επωφελούνται, υπό τις ίδιες συνθήκες, από την προσαρμογή των κανόνων για το θάρος της αποδείξεως·

⁽¹⁾ ΕΕ C 332 της 7. 11. 1996, σ. 11 και ΕΕ C 185 της 18. 6. 1997, σ. 21.

⁽²⁾ ΕΕ C 133 της 28. 4. 1997, σ. 34.

⁽³⁾ Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Απριλίου 1997 (ΕΕ C 132 της 28. 4. 1997, σ. 215), κοινή θέση του Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 1997 (ΕΕ C 307 της 8. 10. 1997, σ. 6), και απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Νοεμβρίου 1997 (ΕΕ C 358 της 24. 11. 1997).

⁽⁴⁾ ΕΕ L 45 της 19. 2. 1975, σ. 19.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 39 της 14. 2. 1976, σ. 40.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 348 της 28. 11. 1992, σ. 1.

- (10) ότι η οδηγία 96/34/EK του Συμβουλίου, της 3ης Ιουλίου 1996, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια που συνήφθη από την UNICE, την CEEP και την ΕΕΣ (1) βασίζεται επίσης στην αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών·
- (11) ότι οι αναφορές στη «δικαστική οδό» και στο «δικαστήριο» καλύπτουν μηχανισμούς με τους οποίους οι διαφορές μπορούν να υποβληθούν προς εξέταση και λήψη απόφασης σε ανεξάρτητα όργανα τα οποία μπορούν να λάβουν αποφάσεις δεσμευτικές για τα μέρη αυτών των διαφορών·
- (12) ότι ο όρος «εξώδικες διαδικασίες» αναφέρεται ιδίως σε διαδικασίες όπως η συνδιαλλαγή και η διαμεσολάβηση·
- (13) ότι η εκτίμηση των γεγονότων από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης υπάγεται στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστικών ή άλλων αρμοδίων φορέων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή/και την εθνική πρακτική·
- (14) ότι τα κράτη μέλη δύνανται, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, να θεσπίζουν αποδεικτικούς κανόνες ευνοϊκότερους για τον ενάγοντα·
- (15) ότι είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των νομικών συστημάτων ορισμένων κρατών μελών, μεταξύ άλλων, όταν τεκμαίρεται διάκριση εφόσον ο εναγόμενος δεν κατορθώνει να αποδείξει στο Δικαστήριο ή σε άλλη αρμόδια αρχή ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης·
- (16) ότι τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν τους κανόνες σχετικά με το βάρος της απόδειξης στις διαδικασίες όπου εναπόκειται στο δικαστήριο ή άλλο αρμόδιο φορέα να ερευνήσει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης· ότι οι εν λόγω διαδικασίες είναι αυτές κατά τις οποίες ο ενάγων απαλλάσσεται από την υποχρέωση της απόδειξης των περιστατικών των οποίων η έρευνα εναπόκειται στο δικαστήριο ή άλλο αρμόδιο φορέα·
- (17) ότι οι ενάγοντες θα μπορούσαν να στερηθούν κάθε αποτελεσματικό μέσο για την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, αν η προσκόμιση αποδείξεως μιας εμφανούς διάκρισης δεν είχε ως αποτέλεσμα να επιβληθεί στον εναγόμενο να αποδείξει ότι η τακτική του δεν εισάγει, στην πραγματικότητα, διακρίσεις·
- (18) ότι το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έκρινε κατά συνέπεια ότι επιβάλλεται η προσαρμογή των κανόνων σχετικά με το βάρος της απόδειξης όταν τεκμαίρεται διάκριση και ότι, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες επαληθεύεται αυτή η κατάσταση, η πραγματική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης απαι-

τεί να μετατίθεται το βάρος της απόδειξης στον εναγόμενο·

- (19) ότι η απόδειξη της διάκρισης είναι ακόμη πιο δύσκολη όταν η διάκριση είναι έμμεση· ότι είναι επομένως σημαντικό να ορισθεί η έμμεση διάκριση·
- (20) ότι, ο στόχος της κατάλληλης ρύθμισης του βάρους της απόδειξης δεν έχει υλοποιηθεί επαρκώς σε όλα τα κράτη μέλη και ότι επιβάλλεται, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας που διατυπώνεται στο άρθρο 3 Β της συνθήκης και την αρχή της αναλογικότητας, να επιτευχθεί σε κοινοτικό επίπεδο· ότι η παρούσα οδηγία περιορίζεται στο ελάχιστο απαιτούμενο και δεν υπερβαίνει το απαραίτητο για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού,

ΕΞΕΛΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

Άρθρο 1

Στόχος

Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι να εξασφαλίσει ότι καθίστανται αποτελεσματικότερα τα μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη, κατ' εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης, τα οποία επιτρέπουν σε κάθε άτομο που κρίνει ότι θίγεται από τη μη εφαρμογή υπέρ αυτού της αρχής της ίσης μεταχείρισης να διεκδικεί τα δικαιώματά του διά της δικαστικής οδού ύστερα, ενδεχομένως, από την προσφυγή σε άλλες αρμόδιες αρχές.

Άρθρο 2

Ορισμοί

1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοείται ως αρχή της ίσης μεταχείρισης η απουσία κάθε διάκρισης λόγω φύλου, είτε άμεσα είτε έμμεσα.
2. Για τους σκοπούς της αρχής της ίσης μεταχείρισης που αναφέρεται στην παράγραφο 1, έμμεση διάκριση υφίσταται όταν μια διάταξη, ένα κριτήριο, ή μια πρακτική εκ πρώτης όψεως ουδέτερη/ο θίγει ένα σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ατόμων ενός φύλου, εκτός εάν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική είναι κατάλληλη/ο και αναγκαία/ο και μπορεί να δικαιολογηθεί από αντικειμενικούς παράγοντες άσχετους προς το φύλο.

Άρθρο 3

Πεδίο εφαρμογής

1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται:
  - α) στις περιπτώσεις που καλύπτονται από το άρθρο 119 της συνθήκης και από τις οδηγίες 75/117/ΕΟΚ, 76/207/ΕΟΚ και, στο βαθμό που υπάρχει διακριτική μεταχείριση λόγω του φύλου, 92/85/ΕΟΚ και 96/34/ΕΚ·

(1) ΕΕ L 145 της 19. 6. 1996, σ. 4.

6) σε κάθε αστική ή διοικητική διαδικασία που αφορά το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα και προβλέπει μέσα αποκατάστασης βάσει του εθνικού δικαίου κατ' εφαρμογή των διατάξεων που αναφέρονται στο σημείο α), εξαιρουμένων των εξωδίκων εκουσιών διαδικασιών ή των διαδικασιών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ποινικές διαδικασίες, εκτός εάν τα κράτη μέλη ορίζουν διαφορετικά.

Άρθρο 4

Βάρος της απόδειξης

1. Τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τα εθνικά δικαστικά τους συστήματα, λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, όταν ένα πρόσωπο κρίνει ότι θίγεται από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και παρουσιάζει, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, να επιβάλλεται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

2. Η παρούσα οδηγία δεν κωλύει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν αποδεκτικούς κανόνες ευνοϊκότερους για τον ενάγοντα.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν την παράγραφο 1 σε διαδικασίες κατά τις οποίες εναπόκειται στο δικαστήριο ή σε άλλη αρμόδια αρχή να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης.

Άρθρο 5

Ενημέρωση

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέτρα που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, καθώς και οι διατάξεις που ήδη ισχύουν σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα, να γνωστοποιούνται σε όλους τους ενδιαφερομένους υπό οιαδήποτε πρόσφορη μορφή.

Άρθρο 6

Κατοχύρωση του επιπέδου προστασίας

Η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση επαρκή λόγο για τη μείωση του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων στους τομείς που καλύπτονται από αυτήν, με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να θεσπίζουν, ανάλογα με την εξέλιξη της κατάστασης, νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις διαφορετικές από αυτές που υφίστανται κατά τη στιγμή της κοινοποίησης της παρούσας οδηγίας, εφόσον πληρούνται οι ελάχιστες προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία.

Άρθρο 7

Εφαρμογή

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή τους προς την παρούσα οδηγία το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 2001. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

Οι διατάξεις αυτές, όταν θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από την αναφορά αυτή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Οι λεπτομερείς διατάξεις της αναφοράς αυτής εκδίδονται από τα κράτη μέλη.

Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή, το αργότερο δύο έτη μετά την έναρξη εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, όλα τα χρήσιμα δεδομένα που θα της επιτρέψουν να καταρτίσει έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 8

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 1997.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

J.-C. JUNCKER